

Ontwikkelagenda Netwerkstad Twente: Deel 1: Ontwikkelingsperspectief 2040: vitaal en innovatief

'Wij zijn Netwerkstad Twente'

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting

1. Eén ontwikkelingsperspectief voor de Netwerkstad Twente

1.1 Vijf voor twaalf

1.2 Doorbraak in Twentse samenwerking

1.3 Scherpe keuzes maken

1.4 Ruimte voor de 'Spontane Stad'

1.5 Betekenis van dit ontwikkelingsperspectief

Visiebeeld en toelichting

2. Naar de opgaven voor 2040

2.1 Uitgangspositie: Twente en de Netwerkstad in (inter)nationaal perspectief

2.2 Op weg naar 2040: kansen en bedreigingen

2.3 2040: de opgaven voor stedelijk Twente

3. Het ruimtelijk-economisch ontwikkelingsperspectief

3.1 Het Twentehuis

3.2 Basiskwaliteit als fundament

3.3 Versterken economisch klimaat

3.4 Verbeteren stedelijke kwaliteit

3.5 Binden van talent

4 Excellente overheid

5 Naar een investerings- en werkprogramma

SAMENVATTING

Onze ambitie: Netwerkstad Twente vitaal en innovatief

Onze visie op Twente in 2040: een vitale samenleving in een aantrekkelijke omgeving, een innovatieve top-kennisregio van internationaal belang, brede werkgelegenheid gebaseerd op 3 speerpunten: high-tech systemen en materialen (HTSM), logistiek, recreatie en toerisme. De Netwerkstad Twente is als 'eurocity' de motor voor heel Twente. Hiermee schetsen wij het ontwikkelingsperspectief waar de vijf Netwerkstad-gemeenten Almelo, Borne, Enschede, Hengelo en Oldenzaal en de provincie Overijssel gezamenlijk aan werken.

Een vitale Twentse samenleving in 2040 vraagt dat we nu over de grenzen van onze gemeenten heen kijken. In de internationale concurrentiestrijd om innovatie en werkgelegenheid zijn gemeentegrenzen niet relevant. We zetten samen in op ruimtelijke ontwikkelingen die het meest effect hebben voor heel Twente en laten onderlinge concurrentie tussen gemeenten achter ons. Dít ontwikkelingsperspectief onderschrijft ons commitment: met behoud van de identiteit van de afzonderlijke gemeenten maken we gezamenlijk de ruimtelijk-economische keuzes om de ambitie voor Twente te realiseren.

Vijf voor twaalf

Eén ontwikkelingsperspectief voor Netwerkstad Twente is meer dan ooit nodig. De aanhoudende economische crisis zorgt voor stagnatie in de ontwikkeling van woningbouw, bedrijventerreinen en kantoorlocaties. De werkloosheid is relatief hoog, het opleidingsniveau is relatief laag. Daarnaast sluiten vraag en aanbod op de arbeidsmarkt niet goed op elkaar aan. Demografische ontwikkelingen hebben effect op de toch al kwetsbare arbeids- en woningmarkt, met als gevolg afname of uitval van de vraag. Daarom schrappen of faseren we ontwikkellocaties, ontwikkelen we nieuwe verdienmodellen en kiezen we ervoor samen strategisch te programmeren om te voorzien in woon- en werkmilieus die aansluiten bij de veranderende vraag. Op deze manier werken we samen met partners aan onderscheidende steden die elkaar aanvullen en onze inwoners op maat bedienen. In 2040 is er een 'match' tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt en geldt ook het stedelijk gebied van Twente als een aantrekkelijk gebied.

Het Twentehuis: ontwikkelopgave en toekomstperspectief

De ontwikkelopgave voor 'het Twentehuis' ligt vooral in het huidige stedelijk gebied: transformeren en herstructureren in plaats van uitbreiden. Daarbij is de overheid één van de spelers. Per vraagstuk gaan we allianties aan met maatschappelijke en private partners, andere overheden en particuliere initiatieven. We bieden ruimte aan kleinschalige (en eventueel tijdelijke) initiatieven, ofwel: de 'spontane stad'. Als overheid stellen wij duidelijke kaders en leveren op tijd kwalitatief goede diensten en resultaten.

Het regionale toekomstperspectief voor het Twentehuis heeft een degelijk fundament en drie pijlers. Het fundament staat voor 'basiskwaliteit'. De kwaliteit moet op orde zijn om de toekomstige ontwikkeling van de Netwerkstad Twente te kunnen dragen. De drie pijlers van het huis geven kleur aan de kracht en potentie van de Netwerkstad Twente.

- Basiskwaliteit als fundament. De Netwerkstad-gemeenten functioneren goed als de leefbaarheid en bereikbaarheid op hoog niveau zijn en als ze gezamenlijk strategisch programmeren.
- Pijler 1: versterken economisch klimaat. De werkgelegenheid van Twente is gebaseerd op de economische kracht en groei van bestaande bedrijven en op de aantrekkingskracht voor

- nieuwe bedrijvigheid. Het economisch profiel is gericht op HTSM, logistiek, recreatie en toerisme, hoogwaardige bedrijfslocaties en acquisitie.
- Pijler 2: verbeteren stedelijke kwaliteit: de aanwezige voorzieningen, woonmilieus en recreatieve mogelijkheden zijn een belangrijke vestigingsfactor. De Netwerkstad Twente biedt duurzame woon- en leefmilieus en complementaire binnensteden.
 - Pijler 3: binden van talent: een innovatieve regio heeft behoefte aan een continue en groeiende stroom van talent. Wij willen talent behouden en aantrekken.

Scherpe keuzes

Gezamenlijk maken we de toekomstbepalende keuzes voor het ruimtelijk-economisch functioneren voor de Netwerkstad Twente. Ons werkprogramma bouwt voort op de volgende afspraken:

Basiskwaliteit als fundament

1. We kiezen voor strategische programmering op basis van de inhoud, in het licht van onze visie voor 2040. Daarbij kijken wij naar nut en noodzaak van de programma's. In het werkprogramma nemen wij op welke locaties gezien de vraag naar woon- en werklocaties onderdeel van het stedelijk gebied zijn, welke locaties vervallen en welke achter de hand moeten worden gehouden om indien nodig te kunnen inspelen op veranderende vraag, zowel voor uitbreidingslocaties als ontwikkellocaties in bestaand stedelijk gebied.
2. We gaan een oplossing vinden voor de financiële consequenties die zijn verbonden aan het schrappen of verkleinen van geplande of potentiële ontwikkellocaties. Daarvoor volgen we een stapsgewijze aanpak.
3. We zetten primair in op herstructurering en/of transformatie van het bestaande stedelijk gebied. Hierbij is onze focus gericht op de binnensteden; ruimtelijke ontwikkelingen concentreren zich zoveel mogelijk in de binnensteden. Daarvoor zoeken we ook actief naar manieren om samen met partners initiatieven te ontwikkelen voor tijdelijk gebruik voor leegstaande gebouwen en braakliggende terreinen.
4. We zetten in op een robuust, betrouwbaar en verkeersveilig netwerk van verbindingen in alle modaliteiten. De volgorde is: benutten, opwaarderen en als laatste: aanleggen van nieuwe infrastructuur.
5. We ontvlechten de rijkswegen A1 en A35 tussen Azelo en Buren en combineren dat met verbeteringen aan de parallelle wegenstructuur in het onderliggende regionale hoofdwegennet. Dit zorgt voor goed bereikbare (eind)bestemmingen in Twente.
6. Wij onderhouden en verbeteren het regionale wegennet, het OV-agglonetsysteem en het hoogwaardig fietsnetwerk Twente (inclusief fietssnelweg), met het oog op de dagelijkse verplaatsingen.
7. De toename van goederenvervoer heeft een nadelig effect op de leefbaarheid. We bepleiten bij het Rijk adequate maatregelen om deze nadelige effecten op te vangen.

Versterken economisch klimaat

8. We blijven ons economisch profileren als innovatieve kennisregio met als speerpunt HTSM en zetten daarvoor in op de Innovatiedriehoek met de gebieden Kennispark, Hart van Zuid met WTC en gebiedsontwikkeling Luchthaven Twente. We bieden passende vestigingslocaties met eigen profiel die we optimaal ontsluiten. Met excellent accountmanagement trekken we nieuwe bedrijven aan en behouden we de bestaande.
9. We blijven inzetten op het concept Kennispark Twente. Het Kennispark verbindt krachtige innovatieve bedrijven in Twente met elkaar en met bedrijven buiten Twente; het organiseert, profileert en zet technisch Twente op de kaart.
10. Wij continueren de afspraken uit de Economische Motor om naast HTSM ook de speerpunten logistiek en recreatie en toerisme goed te faciliteren.
11. Wij zien kansen voor een grootschalige, innovatieve, overdekte dagattractie.

Verbeteren stedelijke kwaliteit

12. In de Regionale Woonvisie Twente stellen we de woningbouwprogrammering samen vast.
13. We erkennen het eigen karakter en de eigen identiteit van de verschillende binnensteden en beschouwen deze 'complementaire diversiteit' als een gezamenlijke kracht.
14. We zoeken samenwerking met partners die de binnensteden mede vorm willen geven.
15. Wij zorgen voor een openbare ruimte die uitnodigt voor verblijf en die initiatieven van ondernemers en particulieren ondersteunt.
16. We verkennen of en hoe de voorzieningen in verschillende steden elkaar verder kunnen versterken.

Binden van talent

17. We zetten in op:
 - o uitstekend onderwijs en een goede aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt;
 - o uitstekende begeleiding van (innovatieve) *startup's*;
 - o een innovatieve en dynamische arbeidsmarkt met carrièreperspectieven;
 - o uitstekende vestigingsvoorwaarden: goede (culturele) voorzieningen, levendige binnensteden, recreatieve mogelijkheden en een divers woningaanbod;
 - o een excellente samenwerking tussen ondernemers, overheid, onderwijs en onderzoeksinstellingen.

Excellente overheid

18. We organiseren gezamenlijke acquisitie en een excellente backoffice, onder meer door intensieve samenwerking tussen de verschillende gemeentelijke afdelingen EZ in de Netwerkstad Twente en (waar relevant) met de provincie, zo mogelijk op één locatie.
19. We kiezen voor bestuurlijke samenwerking: we starten met de werkwijze dat één wethouder een dossier coördineert namens verschillende colleges. Wel blijven de colleges van B&W verantwoordelijk richting de gemeenteraden. We beproeven deze werkwijze met het dossier 'gezamenlijke programmering van woningbouw, kantoren en bedrijventerreinen'. De provincie werkt hieraan mee vanuit haar rollen en verantwoordelijkheden.

Vervolg

Dit toekomstperspectief stelt de kaders waarbinnen een werkprogramma wordt ingekleurd. Het werkprogramma bevat scherpe keuzes voor projecten die het grootste effect hebben voor de Netwerkstad Twente en als vliegwiel functioneren voor de ontwikkeling van heel Twente. Het voornemen is dit najaar te besluiten over dit werkprogramma dat samen met voorliggend ontwikkelingsperspectief de Ontwikkelagenda Netwerkstad Twente zal vormen.

1. Eén ontwikkelingsperspectief voor de Netwerkstad Twente

Onze visie op Twente in 2040: een vitale samenleving in een aantrekkelijke omgeving, een innovatieve top-kennisregio van internationaal belang, brede werkgelegenheid gebaseerd op 3 speerpunten: high-tech systemen en materialen (HTSM), logistiek, recreatie en toerisme. Een ambitie voor heel Twente, heel Twente draagt er aan bij. Met een belangrijke rol voor de netwerksteden. Vanwege de concentraties van mensen, bedrijven en voorzieningen is de Netwerkstad als Twentse eurocity de motor voor heel Twente.

Gebruikmakend van bestaande regionale en provinciale visies en beleidsdocumenten en nieuwe inzichten geeft dit ontwikkelingsperspectief aan wat er in ruimtelijk-economisch opzicht nodig is om deze ambitie voor Netwerkstad Twente 2040 waar te maken. Deze visie is een initiatief van de vijf Netwerkstad-gemeenten en de provincie Overijssel, maar kan alleen succesvol worden in de samenwerking en uitwerking met omliggende (Twentse) gemeenten en andere partners.

1.1 Vijf voor twaalf

In deze tijd is één ontwikkelingsperspectief voor Netwerkstad Twente meer dan ooit nodig. De aanhoudende economische crisis leidt tot stagnatie in de ontwikkeling van woningbouwlocaties, bedrijventerreinen en kantoorlocaties. De werkloosheid in Twente is hoger dan het landelijk gemiddelde. Mensen maken zich zorgen om hun baan. Daarnaast is er sprake van een mismatch tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt. Opleiding en opleidingsniveau zijn niet in overeenstemming met de eisen van de nieuwe economie. Verder scoren de Twentse steden op aantrekkelijkheid lager dan andere grote steden.

Door demografische ontwikkelingen krijgen we steeds meer te maken met krimp, vergrijzing en een afnemende beroepsbevolking. De (structurele) uitval van de vraag naar woon- en werklocaties leidt tot groeiende gemeentelijke tekorten op planexploitaties. Er is overaanbod. Het bijstellen van ambities is niet voldoende. Er zijn fundamentele ingrepen nodig: we moeten plannen schrappen en faseren, ook zijn er nieuwe verdienmodellen nodig. Voor een toekomstbestendige Netwerkstad is het nodig om gezamenlijk strategisch te programmeren: gericht op het duurzaam en toekomstbestendig ontwikkelen van woon- en werkmilieus die aansluiten bij die veranderende vraag. Alleen op deze manier krijgen we onderscheidende steden die aanvullend zijn op elkaar en onze inwoners op maat bedienen. Onze visie is dat in 2040 vraag en aanbod op de arbeidsmarkt matchen en de 'aantrekkelijkheid van Twente' een begrip is voor het stedelijk gebied. Dit kan de overheid niet alleen. Wij hebben daarbij partners als bedrijven, onderwijs- en onderzoeksinstellingen, maatschappelijke organisaties en onze inwoners hard nodig.

In bestuurlijk opzicht is er ook sprake van verandering: de verantwoordelijkheden van rijk, provincie, regio en gemeenten veranderen. De provincie richt zich op haar kerntaken: ruimte, natuur, regionale economie en bereikbaarheid. De (Netwerkstad-)gemeenten krijgen er verantwoordelijkheden bij; vooral in het sociale domein. Hierdoor wordt het nog belangrijker om vanuit de eigen taak- en rolomvatting in te spelen op de opgaven die in het verlengde van elkaar liggen. Het wordt nog belangrijker om samen te werken, zonder dat dit leidt tot bestuurlijke drukte.

1.2 Doorbraak in Twentse samenwerking

Een vitale Netwerkstad Twente in 2040 vereist dat we over de grenzen van de Netwerkstad-gemeenten heen kijken. In de internationale concurrentiestrijd om innovatie en werkgelegenheid zijn gemeentegrenzen immers niet relevant. We zetten in op ruimtelijke ontwikkelingen waar die het meest effect hebben voor heel Twente en laten onderlinge concurrentie achter ons. In het verleden

hebben wij op sommige momenten onvoldoende resultaat geboekt voor de samenleving. Dit ontwikkelingsperspectief onderschrijft ons commitment om dat te doorbreken: met behoud van de identiteit van de afzonderlijke gemeenten maken we gezamenlijk de ruimtelijk-economische keuzes om de ambitie voor Twente waar te maken. Dit doen we vanzelfsprekend in afstemming en samenwerking met de andere regiogemeenten Twente. De unieke combinatie van stedelijk en landelijk Twente is de basis voor een aantrekkelijke woon-, werk- en leefomgeving.

1.3 Scherpe keuzes maken

De Twentse economie biedt goede kansen, maar alleen als we keuzes maken die op die kansen focussen. In 2040 staat Twente internationaal bekend als een top-kennisinnovatieve regio op het gebied van hightech systemen en materialen (HTSM). De al sterke kennisintensieve maakindustrie krijgt steeds beter vorm. Ondanks de huidige recessie doet deze sector het relatief goed. Voor de verdere ruimtelijke ontwikkeling van deze industrie zijn gerichte investeringen noodzakelijk. In 2040 is het bestaande stedelijk gebied verder ontwikkeld tot een kwalitatief hoogwaardig gebied voor wonen en werken; de uitbreidingen die zijn gepleegd, sluiten uitstekend aan op de vraag.

Gezien de vooruitzichten ligt onze ontwikkelopgave niet in grootse ruimtelijke uitbreidingsplannen. De ontwikkelopgave ligt vooral in het huidige stedelijk gebied: transformeren en herstructureren, in plaats van uitbreiden – met een specifieke opgave voor de binnensteden. De huidige stedelijke contouren blijven grotendeels zoals ze nu zijn. Dit vraagt een omslag in het denken over ruimtelijke plannen: niet bouwen op basis van cijfers, maar op basis van het verhaal achter de cijfers. Waar we nog extra of ter vervanging bouwen, moet dit echt aansluiten op de vraag. Ook moeten we flexibel inspelen op verandering van die vraag. We kunnen de mismatch tussen vraag en aanbod niet meer opvangen door nieuwbouw, want die vraag is afgenomen. En al geven prognoses aan dat er de komende jaren nog een toenemende vraag is naar woningen en bedrijfslocaties, wij kiezen ervoor om daar behoedzaam mee om te gaan. Investeren in het bestaande stedelijk gebied is belangrijk om de kwaliteit op niveau te brengen en te houden.

We moeten dus keuzes maken en prioriteiten stellen in de stedelijke opgave. In deze dynamische, maar ook onzekere tijd, is er behoefte aan een actueel ontwikkelingskader dat de opgaven op het terrein van ruimte, economie en bereikbaarheid verkent en vertaalt in een richtinggevend toekomstperspectief, met 2040 als horizon. Een ontwikkelingskader dat uitnodigt tot het benutten van kansen en het doen van de juiste investeringen. Het gaat om een robuuste ruimtelijke hoofdstructuur, met aan de ene kant verbindende multimodale assen en aan de andere kant een stevige groene contramal met natuur, recreatie en agrarische functies. In de gemeenten zelf verbeteren we het vestigingsklimaat voor bedrijven en bewoners. We investeren in goede bereikbaarheid en een kwalitatief goed en onderling afgestemd aanbod van voorzieningen. We behouden en verhogen de aantrekkelijkheid van onze binnensteden. Zo ontstaat een duurzaam, samenhangend netwerk: de Netwerkstad Twente.

1.4 Ruimte voor de 'spontane stad'

In onze netwerksamenleving is de rol van de overheid sterk veranderd. Zij stuurt veel minder vanuit 'eigen beleid'. De tijd van blauwdrukken met programmering van woningbouwlocaties, bedrijventerreinen en kantoorontwikkelingen is voorbij. We moeten omgaan met stagnerende markten, tegenvallende grondexploitaties en bezuinigingen van het rijk. Dit ontwikkelingsperspectief nodigt uit om gezamenlijk te werken aan een toekomstbestendige en duurzame stad. Als overheid zijn wij één van de spelers, niet de enige. Per opgave gaan we samenwerking aan met maatschappelijke en private partners, andere overheden en particuliere initiatiefnemers. Taken, rollen en verantwoordelijkheden kunnen daarbij steeds verschillen, evenals (nieuwe) financieringsconstructies en verdienmodellen.

Wij bieden ruimte aan kleinschalige (en eventueel tijdelijke) initiatieven: de 'spontane stad'. In de spontane stad stelt de overheid duidelijke kaders en schept ruimte voor initiatieven van inwoners en partners uit bedrijfsleven, kennis- en onderwijsinstellingen, maatschappelijke organisaties en andere overheden. Om partner te zijn in zulke samenwerkingsinitiatieven moet de overheid op tijd kwalitatief goede prestaties en diensten leveren. Het werkprogramma, gekoppeld aan dit ontwikkelingsperspectief, vormt hiervoor de opmaat.

1.5 Betekenis van dit ontwikkelingsperspectief

Dit ontwikkelingsperspectief:

- o gaat over de ruimtelijke structuur van de Netwerkstad Twente als economische motor van Twente; het is onlosmakelijk verbonden met de sociaal-economische ontwikkeling van en de werkgelegenheid voor de Twentse bevolking;
- o het vertaalt de ruimtelijke opgaven in een richtinggevend toekomstperspectief, met 2040 als horizon;
- o nodigt uit tot initiatieven en biedt ruimte voor coalities van maatschappelijke en private partners, andere overheden en particuliere initiatieven;
- o is een instrument om te komen tot structurele samenwerking tussen de provincie en de Netwerkstad Twente, zoekt expliciet de verbinding met de gemeenten in de regio en bouwt voort op gemaakte afspraken en keuzes;
- o is het gezamenlijke ruimtelijke ontwikkelingsperspectief dat de Netwerkstad en de provincie uitdragen richting Rijk en Europa en vertaalt zich in lokale structuurvisies en bestemmingsplannen, maar is zelf geen ruimtelijk plan of structuurvisie in de zin van de Wet ruimtelijke ordening;
- o integreert en bouwt voort op al vastgestelde beleidsvisies- en kaders zoals de provinciale Omgevingsvisie, de kantorenvisie, de bedrijventerreinennota Netwerkstad en het regionaal mobiliteitsplan Twente;
- o is het kader voor het werkprogramma waarin het ontwikkelingsperspectief wordt uitgewerkt tot een samenhangende projectenportefeuille met een investeringsprogramma waaraan de provincie, Netwerkstad Twente en haar partners de komende jaren uitvoering geven.

De richting van dit ontwikkelingsperspectief wordt onderschreven door ondernemers, onderzoek- en onderwijsinstellingen, woningcorporaties, andere maatschappelijke organisaties en gemeenten. Doordat elk van deze partners binnen zijn verantwoordelijkheid keuzes maakt die bijdragen aan de gezamenlijke ambitie, vormen we een vitale coalitie die voor de inwoners van Twente merkbare resultaten gaat boeken.

toelichting bij ontwikkelingsperspectief Netwerkstad Twente 2040

De kaart op de vorige pagina verbeeldt het ontwikkelingsperspectief Netwerkstad Twente in 2040. De vijf steden in Twente zijn herkenbaar en hebben nadrukkelijk hun eigen complementaire kwaliteit en identiteit. Het sterke, typische Twentse landschap tussen de steden draagt bij aan die verschillen. De bereikbaarheid in alle windrichtingen en in alle modaliteiten is uitstekend. Dit geldt voor zowel de interne verbindingen als de verbindingen met rest van de wereld.

Binnen de huidige stedelijke contouren voltrekt zich een kleinschalig transformatieproces gedreven door initiatieven van bewoners, bedrijven, ondernemers en instellingen. De gekleurde blokjes op de kaart symboliseren de initiatieven en de mate van dynamiek in de Netwerkstad: hoogdynamisch

rondom de binnensteden, de stations, stadsassen en economische zwaartepunten. In de wijken en buurten van de steden is de dynamiek naar verwachting minder hoog, meer gericht op verbetering van het bestaande.

Wanneer en in welke mate zich deze dynamiek zal voordoen, weet niemand exact. In die zin zijn de blokjes en de locaties van de blokjes illustratief. Het veranderingsproces kent geen einddatum en dus is ook 2040 'slechts' een screenshot.

De schaarse, nieuwe locaties die wel tot ontwikkeling komen zijn gezamenlijk scherp gekozen: ze voldoen aan het criterium dat ze regionaal van toegevoegde waarde zijn: ze dragen bij aan sterke steden, een vitale economie en het binden van talent. Ze vormen ook het vliegwiel voor de initiatieven van anderen.

2. Naar de opgaven voor 2040

2.1 Uitgangspositie: Twente en de Netwerkstad in (inter-)nationaal perspectief

De gemeenten Almelo, Borne, Enschede, Hengelo en Oldenzaal vormen samen de Netwerkstad Twente met ruim 365.000 inwoners. Meer dan de helft van de Twentenaren (626.000 inwoners) woont hier. Velen uit Twente en daarbuiten werken hier. De steden vormen samen het stedelijk hart in het Twentse groene landschap. De Netwerkstad is perifeer gelegen in Nederland, maar ligt aan de belangrijke vervoerscorridor die de Randstad en haar mainports via Twente verbindt met Noord- en Oost-Europa (zie figuur 2.1).

<invoegen figuur>

Figuur 2.1: de Netwerkstad Twente in de vervoerscorridor Randstad, Noord- en Oost-Europa

Twente is een economisch kwetsbaar gebied. Dat heeft verschillende redenen. De werkloosheid in Twente stijgt, mede door de crisis. De cijfers zijn duidelijk hoger dan het landelijk gemiddelde. Tegelijkertijd geven bedrijven in Twente aan een tekort te hebben aan vakmensen, op alle niveaus. Er is dus sprake van een mismatch op de arbeidsmarkt. Het opleidingsniveau in Twente is gemiddeld lager dan in de rest van Nederland; voor het hoger opleidingsniveau is dit 29 procent tegenover 34 procent landelijk gemiddeld. Zoals blijkt uit de Atlas van Nederlandse gemeenten scoren de Twentse steden qua aantrekkelijkheid lager dan andere grote steden. Twente is een anticipeerregio. De bevolkingsgroei neemt nog tot 2030 beperkt toe en zal daarna afnemen. De bevolkingssamenstelling verandert door ontgroening en vergrijzing, met onder meer een krimpende beroepsbevolking tot gevolg.

Desalniettemin heeft de Netwerkstad, als economische motor van Twente, ook potentie:

- Twente kent een hoog percentage innovatieve bedrijven. Landelijk neemt Twente de tweede plaats in op het gebied van innovatie, achter Zuidoost-Brabant. De kennisintensieve industrie en de technologische dienstverlening zijn sterke sectoren, vooral op het vlak van materialen, energie, veiligheid en gezondheid. Grote spelers in deze kenniseconomie zijn hier voorbeelden van: Thales, Stork, Siemens, Eaton, AkzoNobel, Vredestein, Grolsch, Ten Cate, Bolletje, Urenco, Johma, Norit en 't Roessingh. Al deze bedrijven zijn spelers op de wereldmarkt en hebben baat bij een internationaal vestigingsklimaat. Daarbij kent Twente een ondernemend MKB en ontwikkelingen zoals Kennispark: van oudsher maakindustrie die in wisselwerking met onderwijs- en kennisinstellingen de omslag heeft gemaakt naar innovatie van producten en processen.
- De export in Twente groeit al vele jaren sneller dan in de rest van Nederland. Hoogwaardige Twentse half-fabrikaten worden wereldwijd toegepast, bijvoorbeeld in de auto-industrie, medische applicaties en de ruimtevaart. Het WTC met zijn netwerk steunt en stimuleert het internationaal vermarkten van producten, verbindt en legt internationaal contacten. De stuwende en exporterende kennisintensieve industrie zorgt voor veel bedrijvigheid in andere sectoren, zoals de zakelijke dienstverlening.
- Universiteit Twente zorgt samen met Saxion, ROC en praktijkopleidingen voor technisch talent op de verschillende niveaus. Het onderwijscluster ontwikkelt kennis en stimuleert de toepassing ervan in nieuwe producten en diensten. Sinds 1980 heeft dit al geleid tot ruim 700 nieuwe ondernemingen.
- Twente heeft een strategische ligging aan snelweg, spoorweg, vaarwater en luchtverkeer. De A1 verbindt de Randstad en Twente met Duitsland en Noord- en Oost-Europa. Niet alleen over de weg, maar ook over water is Twente goed ontsloten: het telt enkele grote binnenhavens, waarvan de haven in Hengelo één van de grotere is van Nederland. Deze beschikt over de modernste watergebonden inland-combiterminal van Nederland. De (HSL)

Berlijnlijn, CST en het onderliggend spoornet zorgen voor goede (inter)nationale spoorverbindingen. Twente is daarmee een kansrijke schakel voor mainports in hun toegang naar Duitsland en Noord- en Oost-Europa en omgekeerd. Twente heeft een luchthaven; dat is een extra plus voor de internationale bereikbaarheid en positionering. De A1, de Twentekanal en de Berlijnlijn zijn onderdeel van het Trans-Europees Netwerk (TEN-T). Dit netwerk omvat de belangrijkste vervoersassen (weg, water, spoor) in Europa en verbindt de belangrijkste economische gebieden in Europa met elkaar. De Oost-West Corridor door Twente behoort tot de tien belangrijkste corridors in het TEN-T. De aanwezige voorzieningen en infrastructuur van de Luchthaven bieden mogelijkheden de (inter-)nationale bereikbaarheid verder te vergroten.

- De aantrekkelijke, toegankelijke groene leefomgeving trekt talent aan: werknemers die de voorkeur geven aan een groene woonomgeving maar wel nabij grootstedelijke voorzieningen. De Netwerkstad Twente ligt in het groen van het Twentse landschap, de stadsrandzones vormen een heldere afbakening van het bestaande stedelijke gebied.
- Onder dit alles ligt de kracht van de Twentse mentaliteit: Twentenaren steken de handen uit de mouwen, zijn betrouwbaar, innovatief en eigenwijs en hebben een ijzersterke streekidentiteit; ze voelen zich sterk verbonden met de streek en de historie ervan.

Deze kenmerken samen zorgen ervoor dat Twente, met de Netwerkstad als motor, een belangrijke bijdrage levert aan de Nederlandse economie en de potentie heeft om een grotere bijdrage te leveren. Met name vanwege de bijzondere kracht in de sectoren HTSM, logistiek en toerisme en recreatie.

2.2 Op weg naar 2040: kansen en bedreigingen

Op basis van de vier CPB-scenario's 2040, die door het Trendbureau Overijssel op de Twentse situatie zijn toegepast, hebben we de volgende thema's afgeleid:

- De sterk gewijzigde economische omstandigheden leiden tot stagnatie in de ontwikkeling van woningbouwlocaties, bedrijventerreinen en kantoorlocaties. Door vraaguitval op korte termijn groeien de gemeentelijke tekorten op planexploitaties. De wijzigingen in het rijksbeleid en de rijksbezuinigingen werken regionaal en lokaal door en hebben effect op het niveau en/of tempo van de ruimtelijke ontwikkeling in de Netwerkstad Twente.
- De verantwoordelijkheden van Rijk, provincie, regio en gemeenten veranderen, en ook de rol opvatting van die overheden ten opzichte van elkaar. De Twentse gemeenten hebben elkaar de komende jaren steeds meer nodig om doelstellingen te bereiken.
- Demografische ontwikkelingen (krimp, vergrijzing, minder jongeren, vermindering van de beroepsbevolking) hebben consequenties voor voorzieningen, wonen, zorg en de arbeidsmarkt. Na 2030 wordt een krimp van de bevolking voorzien. Tegelijkertijd neemt het aantal één-persoonshuishoudens toe; dit betreft vooral ouderen. De behoefte aan levensloopgeschikte woningen neemt toe. Het bestaande tekort aan vakmensen wordt groter.
- De betekenis van ICT neemt verder toe. Naast de maatschappelijke gevolgen in de vorm van internet-winkelen en het nieuwe werken, biedt dit een innovatieve kennisregio als Twente ook kansen in de ontwikkeling van nieuwe technologieën, variërend van nieuwe technieken van gezondheidszorg tot 3 D-printen.
- Door het 'nieuwe werken' hoeven werknemers niet meer dicht bij hun werk te wonen, waardoor ze hun woonwensen anders kunnen afwegen. Door goede en snelle verbindingen met het Westen van het land, biedt Twente aantrekkelijke woonmilieus voor forensen.
- Het internet-winkelen heeft een vlucht genomen en neemt nog verder toe. Tegelijkertijd neemt de omvang van de detailhandel af. Er blijven winkels, maar niet zoveel dat alle

binnensteden in hun geheel winkelgebied kunnen blijven. Hiermee verandert de functie van de binnensteden aanzienlijk.

- Voor zover we nu kunnen zien, is er na 2025 in de Netwerkstad Twente nauwelijks nog behoefte aan nieuwe grootschalige bedrijventerreinen. Wel ligt er een stevige herstructureringsopgave om terreinen in de toekomst geschikt te maken en te houden. De vraag naar werklocaties verandert ook: mensen willen wonen en werken combineren.
- De (tijdelijk) afnemende vraag naar woningen, winkelpanden, bedrijventerreinen, kantoorlocaties vergroot de reeds bestaande leegstand.
- In de toekomst neemt de vraag naar kantoren af; de behoefte aan kantoorlocaties zal steeds meer binnenstedelijk gericht zijn.
- Zowel het personen- als het goederenvervoer over de weg, het spoor en het water blijft de komende periode groeien. Het belang van de A1 en de Berlijnlijn neemt toe, net als het vervoer per binnenvaart van en naar Twente. Het onderliggende wegennet kan naar verwachting deze toename niet opvangen. De luchthaven kan een bijdrage leveren aan goed vervoer door de lucht.
- De nieuwe mogelijkheden van ICT en de flexibilisering van de arbeidsmarkt leiden tot nieuwe mobiliteitspatronen. Technologische innovaties op mobiliteitsgebied, zoals elektrisch rijden, kunnen de impact van mobiliteit op de leefomgevingskwaliteit sterk verminderen.
- Uitbreidingen van infrastructuur verminderen de aantrekkelijkheid en toegankelijkheid van het Twentse landschap.
- De naar verwachting stijgende energiekosten verhogen de prikkel om bij woningen, bedrijven en kantoren te investeren in energiebesparing en duurzame energievormen.

2.3 2040: de opgaven voor stedelijk Twente

Op basis van bovenstaande uitgangspositie en ontwikkelingen stelt onze ambitie ons voor de volgende opgaven:

- Op peil houden van de basiskwaliteit: hoge kwaliteit leefbaarheid, goede bereikbaarheid en zorgvuldig omgaan met onze ruimte.
- Waarborgen van de werkgelegenheid: we versterken het economisch klimaat voor die sectoren waar de grootste kansen liggen: hightech systemen en materialen (HTSM), logistiek en recreatie en toerisme.
- Herstructurering en nieuwe impulsen in bestaande woon-, werk- en winkelgebieden om te voorzien in de veranderende vraag door demografische en technologische ontwikkelingen.
- Vasthouden en aantrekken van talent; als fundament voor onze werkgelegenheid en de ontwikkeling als innovatieve kennisregio.

In het volgende hoofdstuk gaan we specifiek in op onze visie en de aanpak van deze opgaven.

3. Ruimtelijk-economisch ontwikkelingsperspectief

3.1 Het Twentehuis

Het regionale toekomstperspectief bestaat uit vier doelstellingen die gezamenlijk het 'Twentehuis' vormen. Dit huis bestaat uit een degelijk fundament in de vorm van 'basiskwaliteit'. Dat fundament moet op orde zijn om de toekomstige ontwikkeling van de Netwerkstad Twente te kunnen dragen. De drie pijlers geven kleur aan de kracht en potentie van de Netwerkstad Twente. Ze helpen om focus aan te brengen in de opgaven die er liggen en in de ruimtelijk-economische keuzes die daarvoor moeten worden gemaakt.

- Basiskwaliteit als fundament. De Netwerkstad -gemeenten functioneren goed als de leefbaarheid en bereikbaarheid op hoog niveau zijn en als ze gezamenlijk strategisch programmeren (zie §3.2).
- Pijler 1: versterken economisch klimaat. De werkgelegenheid van Twente is gebaseerd op de economische kracht en groei van bestaande bedrijven en op de aantrekkingskracht voor nieuwe bedrijvigheid. Het economisch profiel is gericht op HTSM, logistiek, recreatie en toerisme, hoogwaardige bedrijfslocaties en acquisitie (zie § 3.3).
- Pijler 2: verbeteren stedelijke kwaliteit. De aanwezige voorzieningen, woonmilieus en recreatieve mogelijkheden zijn een belangrijke vestigingsfactor. De Netwerkstad Twente biedt duurzame woon- en leefmilieus en complementaire binnensteden (zie § 3.4).
- Pijler 3: binden van talent: een innovatieve regio heeft behoefte aan een continue en groeiende stroom van talent. Wij willen talent behouden en aantrekken (zie § 3.5).

Het 'Twentehuis' staat ook symbool voor de samenwerking tussen gemeenten en provincie in de Netwerkstad Twente. Het dak toont de gemeenschappelijkheid en samenhang binnen de Netwerkstad. Gezamenlijk maken we de toekomstbepalende keuzes voor het ruimtelijk-economisch functioneren van de Netwerkstad. De steden vormen één huis, waarin ook de andere regiogemeenten welkom zijn.

<invoegen figuur>

Figuur 3.1 Het Twentehuis bestaat uit een fundament, drie pijlers en een gemeenschappelijk dak

Duurzaamheid

In de verbeelding van het Twentehuis is ook gesymboliseerd dat uitdagingen op het gebied van duurzaamheid, innovatie en energiebesparing als vanzelfsprekend verbonden zijn met het hele Twentehuis en alle doelstellingen daarbinnen. Belangrijke thema's voor Twente zijn hierbij:

- energiebesparing en lokale hernieuwbare energieopwekking in de gebouwde omgeving;
- grootschalige (duurzame) energieproductie en distributie;
- commercialisering van innovatie en schone energietechnologie;
- mobiliteit en transport.

In de concrete projecten en acties van het werkprogramma zal dit herkenbaar zijn.

3.2 Basiskwaliteit als fundament

Bij basiskwaliteit gaat het om de basisvoorwaarden die aanwezig moeten zijn om als Netwerkstad goed te kunnen functioneren. Dit vraagt om strategische programmering van woningbouw, kantorenlocaties en bedrijventerreinen, om leefbaarheid en infrastructurele verbindingen. De basis wordt waar mogelijk lokaal en waar nodig in Netwerkstad- en provincieverband aangepakt. Op deze basis kan Twente zich verder ontwikkelen.

I. Gezamenlijk strategisch programmeren

We weten nu nog niet hoe de vraag naar woningen en werklocaties er in 2040 precies uitziet, maar zeker is dat de tijd van grootschalige uitbreiding en netto toevoegingen voorbij is. Er is nu overaanbod. De ruimtevraag is aanzienlijk minder en neemt volgens de huidige inzichten ook niet meer toe. Dat maakt de behoefte aan sturing van provincie en Netwerkstad Twente urgent. We moeten samen het juiste programma op de juiste plek laten landen. Ieder voor zich levert op korte termijn risico's op van teveel programma, onevenwichtigheid in het kwalitatieve aanbod, stagnatie in locaties met de meeste betekenis voor de Netwerkstad en (dus) onderlinge concurrentie. Gezien de huidige economische situatie, de demografische ontwikkelingen en wat wij gezamenlijk voor Twente willen bereiken, kunnen wij ons deze risico's niet permitteren.

We gaan strategisch programmeren op basis van inhoud en kwaliteit, kijkend naar nut en noodzaak van een programma. Het aantal interventies dat we kunnen doen is klein, dus wat we aan programma neerzetten, moet raak zijn. Samenwerking tussen de Netwerkstad en de provincie Overijssel is hierin onontbeerlijk: het is noodzakelijk om samen strategisch te programmeren en het grondbeleid aan te pakken, vanuit een gezamenlijk toekomstperspectief. Gezamenlijk strategisch programmeren is dé belangrijkste succesfactor en -voorwaarde voor een toekomstbestendige Netwerkstad Twente.

Gelijkwaardig speelveld

Strategisch programmeren is onlosmakelijk verbonden met het grondbeleid van de Netwerkstad Twente. Essentiële randvoorwaarde is dat we een oplossing vinden voor de financiële consequenties die verbonden zijn aan het schrappen of verkleinen van geplande of potentiële ontwikkellocaties (zie §3.3 en § 3.4). Op basis van een gelijkwaardige uitgangspositie voor alle vijf gemeenten, maken we fundamentele keuzes. Keuzes die erop gericht zijn om dié programma's te ontwikkelen, die bijdragen aan de toekomst van de Netwerkstad Twente en onze gezamenlijke ambitie. Daarvoor volgen we een stapsgewijze aanpak: iedere gemeente geeft inzicht in de eigen problematiek, vervolgens zoeken we met elkaar een oplossing en aanpak. Daarmee kan vanuit een meer gelijkwaardig speelveld de volgende stap worden gezet voor strategisch programmeren.

Uitgangspunten

Gezamenlijk nemen we de bestaande en beoogde ontwikkellocaties door aan de hand van de vraag naar woon- en werklocaties (zie § 3.3 en § 3.4). Het gaat dan in eerste instantie om de locaties die nog niet geheel zijn afgerond (zie kaartbeeld Strategisch Programmeren) en grotere ontwikkellocaties in bestaand stedelijk gebied. We gaan na of, hoe en in welke mate ze bijdragen aan onze ambitie. Nog niet in exploitatie genomen locaties worden afgeboekt.

De volgende uitgangspunten hanteren we voor het werkprogramma:

- We maken woon- en werklocaties mogelijk op die plekken waar dat voor de Netwerkstad Twente als geheel het meeste rendement heeft zoals bijvoorbeeld blijkt uit succesvolle uitgifte op dit moment zoals in Bornse Maten.

- We zetten primair in op herstructurering en/of transformatie van het bestaande stedelijk gebied.
- Als door herstructurering of transformatie niet in de regionale vraag kan worden voorzien, kiezen we gezamenlijk voor een uitbreidingslocatie die multimodaal is/wordt ontsloten;
- Gebieden die vanuit ruimtelijk perspectief moeten worden afgerond, ronden we af. Hiermee voorkomen we lege plekken in de bebouwing en verrommeling van deze gebieden.
- We geven prioriteit aan het programma in de binnensteden.
- We koersen op locaties met onderscheidende toegevoegde waarde binnen de Netwerkstad Twente.

Deze uitgangspunten vallen in hoge mate samen met de provinciale Omgevingsvisie en vormen een verdere versterking ervan. In de volgende paragrafen benoemen we de specifieke afspraken voor bedrijventerreinen, kantoren en winkelveorzieningen. De ontwikkellocaties wegen we in samenhang aan de hand van bovenstaande uitgangspunten af. De conclusie van die afweging kan zijn dat sommige bestaande of potentiële ontwikkellocaties niet meer (volledig) nodig zijn. Deze kunnen dan achter de hand worden gehouden als een strategische reserve en bijvoorbeeld tijdelijk een andere invulling krijgen. In die afweging zullen we ook op basis van het ruimtelijk-economisch toekomstperspectief gezamenlijk specifieke ontwikkellocaties benoemen. Hierbij houden we rekening met verschillen in het gevoerde grondbeleid in elk van de gemeenten.

Vervolg: naar het werkprogramma

In het werkprogramma pakken we deze samenwerking op en benoemen we de maatregelen voor de komende vijf jaar: welke locaties zijn vanwege de vraag naar woon- en werklocaties op korte termijn nodig, welke vervallen en welke locaties worden vooralsnog achter de hand gehouden om indien nodig in te kunnen spelen op de veranderende vraag. De afspraken in het werkprogramma zullen betrekking hebben op een beperking van de looptijd van exploitaties, maatwerkafspraken voor specifieke locaties en PPS-ontwikkelingen, en het gezamenlijk uitgeven van gronden voor ontwikkelingen die we samen nuttig en nodig achten. De komende jaren zullen we regelmatig de locaties die we ontwikkelen spiegelen aan de veranderende vraag naar woningen en bedrijfslocaties. Voor locaties die door derden worden ontwikkeld, bepalen we gezamenlijk de strategie. We willen daarbij een betrouwbare overheid zijn, maar ook aan onze gezamenlijke programmering vasthouden. Nadat we de basis hebben gelegd voor het gezamenlijk strategisch programmeren van woon- en werklocaties gaan wij ook andere voorzieningen die van belang zijn voor de hele Netwerkstad Twente hierbij betrekken.

II. Leefbaarheid

Ook in 2040 is het in Twente aantrekkelijk wonen. Op dit moment is er in de leefbaarheidsbarometer geen enkele Twentse wijk die negatief scoort. De omliggende regiogemeenten bieden volop ruimte voor de Twentse bevolking en voor toeristen om te recreëren. Daarnaast biedt de Netwerkstad Twente belangrijke voorzieningen op het gebied van gezondheid, scholing en winkels. Het samenspel tussen stad en platteland werkt versterkend, zodat maximaal van de wederzijdse voordelen wordt geprofiteerd.

Sterke steden en een vitaal platteland; dat willen we zo houden. Toch staat door krimp, vergrijzing en verdere digitalisering het voorzieningenniveau en daarmee ook de leefbaarheid op het platteland onder druk. Door gelijksoortige voorzieningen te bundelen, zorgen we ervoor dat deze beschikbaar kunnen blijven op meerdere plekken. Stadsrandzones vormen als afbakening van het stedelijk gebied de overgang van stad naar buitengebied. Voor de kwaliteit van de leefomgeving is het belangrijk dat stedelijk gebied en buitengebied over en weer goed toegankelijk zijn en de stadsrandzones recreatieve mogelijkheden bieden. Tevens ligt er een grote verbeteropgave in de

woningvoorraad op het terrein van duurzaamheid en woningaanpassing. We willen voorkomen dat de achteruitgang van woningen de leefbaarheid in wijken en buurten onder druk zet.

Leegstand en tijdelijk ruimtegebruik

Leegstand is hardnekkig. Het gaat om geheel of gedeeltelijk onverhuurde gebouwen, die vaak geen eigendom zijn van de gemeente. Soms is de leegstand zo langdurig dat er sprake is van structurele leegstand. Inwoners hebben hinder van de verloedering bij veel langdurige leegstand en achterstallig onderhoud. Dit speelt niet alleen bij gebouwen, maar ook bij terreinen. Mede door de lastige marktsituatie liggen er steeds vaker terreinen braak. De verwachting is dat dit in de toekomst alleen maar toeneemt. In de praktijk liggen deze terreinen er vaak onverzorgd bij, met als gevolg aantasting van de ruimtelijke kwaliteit, gevoel van onveiligheid, vervuiling, moeilijker te verkopen/verhuren woningen en kantoren. Tijdelijke bestemmingen, ook wel bekend als pauzelandschappen, zien wij als kans voor deze terreinen. Wij zoeken actief naar manieren om samen met partners initiatieven te ontwikkelen voor tijdelijk gebruik. Doel is dat gebouwen worden gebruikt en onderhouden, en uiteindelijk door transformatie duurzaam worden ingezet. Ook willen we bereiken dat terreinen bijdragen aan de beleving en toegankelijkheid van het gebied.

Goederenvervoer over spoor

Mede als gevolg van de (verwachte) groei van de logistieke functie van de Maasvlaktes in Rotterdam gaat het aantal doorgaande goederentreinen in Twente flink stijgen. Zonder passende maatregelen (compensatie en mitigatie), betekent dit een vermindering van de leefbaarheid en veiligheid voor de bewoners langs het spoor. Om dit te voorkomen, is het gezamenlijke standpunt dat extra goederentreinen in principe niet gewenst zijn, tenzij de overlast minimaal is. Daarnaast dient de economische spin-off van de extra goederentreinen ten goede te komen aan Overijssel (en Twente in het bijzonder), en is veiligheid een belangrijk punt van aandacht. Dreigt op termijn een te grote overlast van het goederenvervoer per spoor, dan vinden wij gezamenlijk dat het Rijk een vrij liggende spoorverbinding buiten de steden in Twente om zou moeten realiseren, waarbij de overlast voor het landelijk gebied beperkt blijft en de aantrekkelijkheid en toegankelijkheid van de groene omgeving gewaarborgd blijven.

III. Bereikbaarheid

Goede bereikbaarheid is een basisvereiste voor de economie van de Netwerkstad en Twente als geheel. In het verband van Regio Twente zetten we in op een robuust en betrouwbaar netwerk van externe en interne verbindingen, in alle modaliteiten (zie het Regionaal Mobiliteitsplan Twente en de Wegensie Twente). Hierbij hanteren we een vaste volgorde in onze ruimtelijke keuzes: we benutten allereerst de aanwezige infrastructuur optimaal, zo nodig waarden we de infrastructuur op en alleen als het niet anders kan leggen we nieuwe infrastructuur aan.

(Inter-)nationale bereikbaarheid

Zowel voor het internationale goederen- als personenvervoer vormen de A1, de Twentekanalen en de (HSL) Berlijnlijn de Europese hoofdtransportassen, die de Randstad via Twente met Noord- en Oost-Europa verbinden. De Luchthaven Twente als compacte luchthaven in het groen, is voor de internationale bereikbaarheid een essentiële vestigingsfactor. Ook het Rijk vindt de Luchthaven Twente van belang voor de bereikbaarheid en de economische structuurversterking van Twente en noemt deze van nationale betekenis. Voor de ontsluiting van de Luchthaven op langere termijn, worden nieuwe varianten voor een verdergaande toekomstige verbetering van de aansluiting op de A1 onderzocht. Twente is op deze wijze bereikbaar voor alle vormen van vervoer: over de weg, het spoor, het water en door de lucht. In onze gezamenlijke strategische programmering maken wij hier optimaal gebruik van.

Verdere groei van het personen- en goederenvervoer is het gevolg, maar ook de voorwaarde voor de verdere ontwikkeling van Twente. Recente onderzoeken, visies en plannen maken duidelijk dat

deze groei investeringen in infrastructuur noodzakelijk maakt om knelpunten op te lossen en de bestaande capaciteit beter te benutten en te vergroten. Dit geldt voor de (inter-)nationale doorstroming op de A1 en op de Berlijnlijn, maar ook voor luchtvervoer via de toekomstige Luchthaven Twente en het goederenvervoer over de Twentekanalen.

Voor het wegverkeer geldt dat in en rond stedelijke gebieden het (inter-)nationaal en regionaal verkeer vaak gebruikt maakt van dezelfde rijksinfrastructuur. Om de eindbestemmingen in Twente goed bereikbaar te houden, zijn investeringen in de doorstroming en de verkeersveiligheid op de A1/A35 tussen de knooppunten Azelo en Buren essentieel. Als oplossing staat ons voor ogen: een combinatie van ontvlechting van de rijkswegen A1 en A35 tussen Azelo en Buren en verbeteringen aan de parallelle wegenstructuur via het onderliggende regionale hoofdwegennet om Borne heen.

Regionale bereikbaarheid (daily urban system Twente)

Twente fungeert als een *daily urban system*, waarin wonen, werken, recreëren en verplaatsen steeds meer op regionaal schaalniveau plaatsvinden. Wij willen zowel het regionale wegennet, het OV-agglonetsysteem als het hoogwaardig fietsnetwerk Twente (inclusief fietssnelweg) onderhouden en verbeteren met het oog op deze dagelijkse verplaatsingen.

Om de bereikbaarheid te waarborgen, zijn goede alternatieven voor de auto noodzakelijk: (H)OV, fiets en thuiswerken. Automobilisten maken we bewust van deze alternatieven. Het Agglonet vormt het uitgangspunt voor het openbaar vervoer in de Netwerkstad Twente. Dit bestaat uit een optimale combinatie van (regionale) treinen in het stedelijk gebied (centrale as), met hoogwaardig busvervoer als voor- of natransport. Op knooppunten concentreren wij economische en maatschappelijke functies als kantoren en voorzieningen. Dit geldt naast de omgeving van Centraal Station Twente in Hengelo ook voor de stationsomgevingen in Almelo, Enschede, Enschede UT Kennispark, Oldenzaal en de toekomstige voorstadshalte Westermaat. De fietssnelweg F35 sluit op deze knooppunten aan.

Innovatieve mobiliteit

Uit recent onderzoek (Mobiliteitsonderzoek Twente 2012) blijkt dat bijna 90 procent van de dagelijkse verplaatsingen van Twentenaren zich binnen de regio afspeelt (max. 50 km actieradius). Daardoor kunnen innovaties als elektrisch rijden en fietssnelwegen ook goede kansen bieden.

3.3 Versterken economisch klimaat

Om de werkgelegenheid in 2040 te waarborgen, blijven wij de transformatie van een industriële regio naar een kennisregio (verbonden aan onze maakindustrie) faciliteren. In de Economische Motor Twente hebben de vier O's (ondernemers, onderwijs- en onderzoeksinstituten en overheden) gezamenlijk geconcludeerd dat de groei ruimte de komende jaren zit in innovatie, vooral op het gebied van hightech systemen en materialen (HTSM), en in de sectoren logistiek en recreatie en toerisme. Hieraan bieden we ruimte door passende vestigingslocaties te realiseren en deze optimaal te ontsluiten. We zetten excellent accountmanagement in om nieuwe en bestaande bedrijven aan te trekken en behouden.

I. Economisch profiel: HTSM plus logistiek en recreatie en toerisme

Innovatie: high-tech systemen en materialen

De Innovatiedriehoek met het gebied Kennispark Twente, Hart van Zuid en gebiedsontwikkeling Luchthaven Twente e.o. is van cruciaal belang voor de economische vitaliteit van Twente. De ontwikkelingen in de Innovatiedriehoek vormen een economisch vliegwiel voor heel Twente. Optimale bereikbaarheid van de Innovatiedriehoek, zowel extern als intern in verbinding met de hele regio, is daarbij essentieel.

Het concept Kennispark Twente is het visitekaartje van de innovatiekracht in Twente. Het staat symbool voor innovatief Twente. Het Kennispark verbindt krachtige innovatieve bedrijven in heel Twente met elkaar en met bedrijven buiten Twente, het organiseert, het profileert en zet technisch Twente op de kaart. Het Kennispark toont de kracht van de Twentse economie, die gefundeerd is op kennisvalorisatie. De in bedrijven en kennisinstellingen ontwikkelde kennis wordt gebruikt in nieuwe producten en diensten: wat we bedenken kunnen onze vakmensen ook maken. Dit proces vindt niet alleen plaats in bestaande bedrijven, maar voor een belangrijk deel ook in het midden- en kleinbedrijf en door het doorgroeien van de spin-offs van de UT en Saxion. Om dit te faciliteren, is het noodzakelijk dat het vestigingsklimaat voor bedrijven aantrekkelijk en stimulerend blijft. Alle inspanningen om tot de top van de Europese kennisregio's te behoren, blijven we stroomlijnen in de Innovatiesprong Twente, de vernieuwende aanpak van innovatiebeleid in Twente, waarbij bedrijfsleven, kennisinstellingen en overheden nauw samenwerken.

Logistiek

Om door te groeien naar de top van logistieke regio's heeft Twente een goede uitgangspunt: de regio is strategisch gelegen langs de A1 en aan de Berlijnlijn. Bovendien heeft Twente één van de grotere binnenhavens van Nederland in Hengelo, een moderne watergebonden combiterminal, biedt het XL Business Park ruimte aan logistieke bedrijven en werken de Twentse havengemeenten (inclusief Goor en Delden) aan de opzet van een gezamenlijk havenbedrijf. Onder de vlag Port of Twente werkt het logistieke bedrijfsleven samen met kennisinstellingen en overheid aan de versterking van de logistieke sector in Twente.

Door in te zetten op synchro-modaliteit, dat wil zeggen: optimale afstemming tussen de verschillende vervoersmogelijkheden, kan de regio goed profiteren van de verschillende goederenstromen die het gebied doorkruisen. De regio heeft de mogelijkheid om naast de modaliteiten weg en water ook van de modaliteiten spoor en lucht gebruik te maken. De wenselijkheid, potentie en geschikte locaties voor een goederenspooroverslag (spoorterminal) zullen we nader onderzoeken.

Voor de logistieke sector is een verdiept en verruimd Twentekanaal van groot belang, zowel in de richting van Almelo en XL Business Park als naar Hengelo en Enschede. Het doorzetten van de plannen voor verruiming naar CEMT-klasse Va (Groot Rijnschip) is topprioriteit. Dit maakt de weg

vrij voor meer transport over water. Om de overslag van water naar weg en vice versa te faciliteren, is een passende regionale weginfrastructuur vanaf de laad- en loskades naar het hoofdwegennet nodig: het gaat om de verbindingen van de combiterminal in Hengelo Zuid naar de A35 en van de toekomstige openbare kade van het XL businesspark in Almelo naar de A35.

Recreatie en toerisme

De kansen voor recreatie en toerisme liggen in het beter vermarkten van de diversiteit van Twente: het unieke landschap, gecombineerd met culturele voorzieningen en aantrekkelijke binnensteden met ruimte voor winkelen en horeca. Het unieke Twentse landschap biedt veel kansen voor recreatie en toerisme. Het landschap trekt veel wandelaars, fietsers, paardrijders en ander recreatief gebruik aan, en is een perfecte voedingsbodem voor tal van kleinschalige voorzieningen. De verbinding via stadsrandzones en stadsassen met grootstedelijke voorzieningen biedt ook kansen: goede culturele voorzieningen en aantrekkelijke binnensteden kunnen de verblijfstijd en de bestedingen van toeristen vergroten. Een grootschalige, innovatieve, overdekte dagattractie (in de gebiedsontwikkeling van de Luchthaven) kan hieraan een extra impuls geven. Wij onderzoeken de businesscase voor zo'n voorziening: Exploratorium Ontdekking Aarde, een uniek themapark over ecologie, duurzaamheid en innovatie, met een beoogd bezoekersaantal van 500.000 per jaar.

II. Hoogwaardige vestigingslocaties voor bedrijven en kantoren

In de visies op de kantorenlocaties en de bedrijventerreinen van de afgelopen jaren is gebleken dat er voldoende goede werklocaties zijn. Zelfs meer dan nodig. De Netwerkstad-gemeenten hebben de afgelopen twee jaar forse stappen gezet om de omvang van de programma's voor woon- en werklocaties te verminderen. Projecten zijn geschrapt en afgeschreven in de grondexploitaties.

Vraag naar bedrijventerreinen

Ruimtevrage naar cluster	Netwerkstad Twente			
	Totaal	2011-2020	2021-2030	2031-2040
Afgerond op 5-tallen	Totaal	2011-2020	2021-2030	2031-2040
Industrie en bouw	85	80	5	0
Transport, groothandel & distributie	130	100	25	5
Consumentendiensten	50	40	10	0
Dienstverlening	65	45	10	10
Totaal	330	265	50	15

Tabel 3.1 Geprognosticeerde ruimtevrage tot 2040 in Netwerkstad, zonder vraag van buiten Twente in Twente

Het uitgeefbare aanbod, dat wil zeggen: alle terreinen waarvoor een bestemmingsplan gereed is en die bouwrijp zijn of gemaakt kunnen worden, bedraagt 336 ha, met daarnaast nog 88 ha aan terreinen die zijn gefaseerd (in 2010) en als strategische voorraad kunnen dienen.

De vraag naar bedrijfslocaties bestaat grotendeels uit de categorie 'Gemengd bedrijventerrein'. Ter ondersteuning van specifieke ambities en profilering kiezen we gezamenlijk voor enkele locaties met een eigen profiel, zoals:

- XL Businesspark, geheel gericht op grote ruimtevragers, ook zeer geschikt voor (watergebonden) transport en logistieke bedrijven;
- een business- en sciencepark als Kennispark Enschede: gereserveerd voor hightech bedrijven met vraag naar een kantoor(achtig) pand;
- luchthaven gebonden bedrijvigheid in de gebiedsontwikkeling Luchthaven Twente;
- Hart van Zuid: kantorenlocatie en business-district;
- herontwikkeling Thales-terrein ten behoeve van hightech maakindustrie;

- Westermaat Campus: voor hightech bedrijven met vraag naar een kantoor(achtig) pand;
- Westermaat Plein: regionale locatie voor grootschalige detailhandelsvestiging (GDV) in Twente, niet zijnde auto, boten caravans en tuincentra;
- watergebonden locaties in de havengebieden van Almelo, Hengelo en Enschede;
- bio-energiepark Boeldershoek als plek voor maatschappelijke doeleinden;
- bestaande kantorenlocaties aan de stadsassen en in de stationslocaties;
- binnensteden: naast detailhandel en horeca ook andere bedrijvigheid en functies die bijdragen aan de binnenstad als leefgebied, zoals creatieve industrie, culturele instellingen, werk- en ontmoetingsplekken;
- verschillende kleine terreinen met een specifiek profiel, zoals de Creatieve Fabriek Hengelo en de Creatieve Campus in Enschede.

In het werkprogramma zullen we definitieve keuzes voor locaties en projecten maken. Voor zover het bij nieuwe specifieke locaties om toevoeging aan het aanbod gaat, staat hier een minstens gelijke afname van plancapaciteit elders tegenover. Bedrijvigheid moet in die gevallen aanvullend zijn op bestaande terreinen en niet concurrerend, juist door een scherp profiel. Voor andere eventuele nieuwe ontwikkelingen geldt dat er een aantoonbare additionele (niche-)vraag moet zijn, die niet elders kan landen vanwege locatiespecifieke kenmerken. Voor kantoren is afgesproken op minder goede locaties nog meer te schrappen. Ook wordt er geen nieuwe plancapaciteit voor kantoren toegevoegd, tenzij er elders minstens evenveel wordt geschrapt.

Borgen van de economische bereikbaarheid

De bereikbaarheid van de vestigingslocaties van bedrijven (Innovatiedriehoek, XL businesspark, Twentekanaal als logistieke hotspots, stations en binnensteden) borgen we via de stadsassen vanaf de A1 en de A35 en de verdere uitbouw van het Agglonet.

Specifiek de infrastructuur van, naar en in de Innovatiedriehoek moet als volgt worden verbeterd:

- goed aanhaken van de Innovatiedriehoek op het regionale hoofdwegenet;
- noordelijke ontsluiting van het Kennispark-UT-Luchthaven Twente gebied met de A1 (NOEK);
- Laan Hart van Zuid (Hengelo) en de verbinding CST/Hart van Zuid met Kennispark/UT;
- de Luchthaven als modaliteit zorgt voor verbeterde externe bereikbaarheid.

III. Eenduidige profilering en gezamenlijke acquisitie

Bovenstaande, scherpe ruimtelijk-economische keuzes maken eenduidige profilering en gezamenlijke acquisitie niet alleen nodig, maar ook mogelijk. Om de profilering van Twente (inter-)nationaal om te zetten in succesvolle acquisitie, is eenduidige inzet van alle betrokken overheden, bedrijven en kennisinstellingen noodzakelijk. Alleen dan kan een regio als Twente (inter-)nationaal onderscheidend, herkenbaar en aantrekkelijk zijn. Naast de focus op het aantrekken van nieuwe bedrijvigheid door acquisitie, moeten gemeenten veel aandacht besteden aan excellent accountmanagement en dienstverlening gericht op de bestaande bedrijven (zie §4).

3.4 Verbeteren stedelijke kwaliteit

De stad is een belangrijke component voor het economisch klimaat van Twente. Evenwichtige en vitale steden vormen de voedingsbodem voor talent. Wereldwijd komen innovaties tot ontwikkeling en toepassing in 'creatieve en slimme' steden. De Netwerkstad Twente in 2040 is zo'n creatieve en slimme stad, met een goed voorzieningenniveau, ruimte voor initiatief en creativiteit, en goede huisvesting, ook voor studenten, internationale kenniswerkers en vakmensen. De dynamiek van een stedelijke campus waar wordt geleerd, gewoond en geleefd, bevordert de samenwerking tussen innovatieve bedrijven en start-ups en leidt tot nieuwe werkgelegenheid. Een belangrijke opgave is om het hele stedelijk gebied in deze economische en creatieve ontwikkeling mee te nemen.

I. Duurzame woon- en leefmilieus

We willen de sociaal-economische structuur van de Netwerkstad Twente versterken: talent vasthouden en aantrekken. Het gaat daarbij om vakmensen die werkzaam zijn in de kennis- en innovatiesector, de sector met sterke groeipotenties voor de hele Netwerkstad Twente. Een goed aanbod van woonmilieus is een essentiële basisvoorwaarde om talent te binden en aan te trekken en een evenwichtige sociale structuur te bewerkstelligen. We ambiëren unieke en onderscheidende woonmilieus te realiseren, die passen bij de Twentse kwaliteiten.

Vraag naar woonmilieus

Anno 2013 staan er in de NT ruim 162.600 woningen in diverse woonmilieus en is er nauwelijks sprake van leegstand in de woningvoorraad. Volgens de raming van Primos 2011 neemt tussen nu en 2040 het totaal aantal huishoudens met 16.000 toe (zie tabel 3.2 voor de raming per gemeente).

Huishoudens (PRIMOS 2011)	E	Vershil	B	verschil	A	verschil	H	verschil	O	verschil	Totaal NT	verschil
2010	76571		8896		31582		36133		13472		166654	
2015	78903	2332	9457	561	32685	1103	37269	1136	14077	605	172391	5737
2020	80293	1390	9968	511	33815	1130	38396	1127	14534	457	177006	4615
2030	81891	1598	10721	753	35433	1618	39735	1339	15091	557	182871	5865
2040	81556	335	10942	221	35454	21	39625	-110	15102	11	182679	-192
		4985		2046		3872		3492		1630		16025

Tabel 3.2 Toename van het aantal woningen tussen 2010 en 2040

Bijzondere doelgroepen waarop de Netwerkstad zich richt de komende decennia op het gebied van wonen:

- o de midden- en hogere inkomensklasse;
- o getalenteerde vakmensen in innovatieve maakindustrie;
- o ouderen.

Voor deze doelgroepen is het aanbieden van met name de volgende woonmilieus relevant:

- o hoog stedelijk wonen;
- o stedelijk compact wonen (grondgebonden woningen in/bij het centrum);
- o groen wonen (zowel in bestaand stedelijk gebied als 'villa's in het groen').

Op basis van de verwachte behoefte wordt een beperkte afname voorzien van appartementen en een substantiële toename van de vraag naar grondgebonden woningen in/bij het centrum. Deze veranderde vraag vergt wijziging van bestemmingsplannen. Een verdergaande scheiding van wonen en zorg zal leiden tot het meer levensloopbestendig maken van bestaande woningen. Ook moet een passend programma worden geboden voor de vrijkomende zorgcentra. Dit betekent dat bestemmingsplannen voldoende flexibel moeten zijn om hierin te kunnen voorzien.

Gezien de beperkte toevoeging van woningen en de veranderende woonwensen, moet 'elke woning raak zijn': de juiste woning op de juiste plek. Nieuwe grootschalige uitleggebieden zijn niet meer nodig. Omwille van de aantrekkelijkheid van de binnensteden (zie verderop) concentreren we de woningbouwprogramma's waar mogelijk in de binnensteden.

Er ligt een sterke relatie met het aanbod aan woningen en woonmilieus in overige Twentse gemeenten. In de Regionale Woonvisie Twente stellen we de woningbouwprogrammering kwantitatief en kwalitatief gezamenlijk vast en voldoen hiermee aan de ladder voor duurzame verstedelijking zoals in de provinciale Omgevingsvisie is voorgeschreven.

Forse herstructureringsopgave in bestaande woningvoorraad

Een groot deel van de huidige woningvoorraad in de Netwerkstad Twente is gedateerd. In de komende jaren zullen tienduizenden woningen in de Netwerkstad ofwel moeten worden gesloopt en herbouwd ofwel ingrijpend worden verbeterd om te kunnen voldoen aan eisen op gebied van duurzaamheid, levensloopgeschiktheid, wooneisen en/of algemene bouweisen. Volgens opgave van de corporaties (juli 2012) moeten er in Netwerkstad tot 2020 al zo'n 3.000 woningen worden gesloopt en herbouwd, en in de periode daarna nog meer. De duurzaamheidsopgave is nog veel omvangrijker en bevat ook veel particuliere woningen. Uiteindelijk gaat het om 60 procent van de woningen van voor 1980; zo'n 100.000 woningen in totaal. De herstructureringsopgave biedt ook volop kansen tot verbetering van woonmilieus, onder andere op het gebied van ruimtelijke kwaliteit, duurzaamheid en sociale kwaliteit. De (financiële) mogelijkheden om deze opgave ter hand te nemen, zijn sterk afhankelijk van de maatregelen van het Rijk en Europa in de corporatiesector.

II. Complementaire binnensteden

In 2040 zijn de binnensteden nog veel belangrijker dan nu voor het imago van de Netwerkstad Twente. Zij bepalen de aantrekkelijkheid van de stad voor de eigen bewoners, en ook voor ondernemers, investeerders, potentiële bewoners en (aankomende) studenten. Het imago, de vitaliteit en de economische (concurrentie-)positie van de Netwerkstad zijn afhankelijk van haar binnensteden.

Profilering Twentse binnensteden

De binnensteden van 2040 zijn dé woon-, werk- en leefruimte van de Netwerkstad, met vierentwintig uur per dag en zeven dagen per week reuring, beleving en sfeer. Het zijn plekken waar mensen willen zijn vanwege de plek zelf. Nieuwe formules en vrij toegankelijke werk-, studie- en vergaderplekken kunnen hieraan bijdragen. Openbare (groene) ruimtes als pleinen, parken, tuinen, boulevards en water versterken de binnenstad als leefgebied. Detailhandel blijft een belangrijke functie, maar neemt af in omvang en wordt steeds minder bepalend voor het goed functioneren van een binnenstad.

Netwerkstad Twente kent geen historische binnensteden als Groningen, Deventer (Hanzesteden) of Utrecht. Dat maakt het des te belangrijker om samen met pandeigenaren en ondernemers meerjarig te investeren in de verbetering van de kwaliteit van de gebouwen en de openbare ruimte in de kern van de binnenstad. Met dergelijke trajecten van pandverbetering zijn al goede ervaringen opgedaan. Herstructurering en kwaliteitsverbetering vragen om ondersteuningsmaatregelen die in het verband van de Netwerkstad Twente kunnen worden opgepakt.

Wij willen voorkomen dat de binnensteden van de Netwerkstad (onnodig) met elkaar concurreren. Wij erkennen de eigen identiteit en het eigen karakter van de verschillende binnensteden en beschouwen deze 'complementaire diversiteit' als een gezamenlijke kracht. Talloze initiatieven van inwoners en ondernemers maken die identiteit en die zal blijven veranderen. Door afspraken over evenementen en voorzieningen kunnen de Netwerkstad-gemeenten elkaars identiteit versterken. Op weg naar 2040 nemen we de volgende *karakteristieken* als vertrekpunt, waar nog verdere uitwerking voor nodig is:

- Enschede: grootstedelijke voorzieningen, grootste stad in Twente, studentenstad;
- Hengelo: business district, een huiskamer met een prettig verblijfsklimaat, wederopbouwarchitectuur;
- Borne: compact, kleinschalig, op loopafstand binnenstad;
- Almelo: groen en water tot in de binnenstad, dienstencentrum;
- Oldenzaal: historisch erfgoed en stratenpatroon, poort naar het coulisselandschap van Noordoost-Twente, carnaval en een bourgondische levensstijl.

Programma concentreren in de binnenstad

Om massa, dichtheid en verscheidenheid te creëren, hebben we het ruimtelijke ontwikkelprogramma dat we nog hebben nodig in de binnensteden, zelfs als hierdoor elders in het stedelijk gebied ruimtes onbebouwd blijven. Dit geldt voor het ontwikkelprogramma van zowel wonen als werken en van (culturele) voorzieningen. Uiteraard wordt het ontwikkelprogramma benut om de kenmerkende identiteit en de leefbaarheid / beleving te versterken. In nauw overleg met winkels in noodlijdende winkellocaties in de wijken gaan we de mogelijkheden na om een betere plek voor hen te vinden in de binnensteden. Er is geen ruimte voor nieuwe winkelmeters, hooguit voor vernieuwingsruimte in de wijkcentra, als deze in de dagelijkse levensbehoefte voorzien. We maken nieuwe afspraken over hoe we omgaan met grootschalige en perifere detailhandelsvestigings(GDV/PDV)-locaties. Concentratie van detailhandel in de binnenstad is daarbij het uitgangspunt.

Ruimte voor nieuwe initiatieven

Wij hebben als overheden niet alleen onvoldoende (financiële) mogelijkheden om de binnensteden uit te laten groeien tot aantrekkelijk leefgebieden waar '24 uur per dag, 7 dagen per week' iets te beleven is, het zou ook afbreuk doen aan onze visie op partnerschap als we dat als overheid alleen zouden willen doen. Het is de openbare ruimte waar onze inwoners en onze gasten elkaar ontmoeten, werken, wonen en ontspannen. De kwaliteit van die ruimte maken we gezamenlijk: overheden, ondernemers, onderwijsinstellingen, ontwikkelaars, maatschappelijke organisaties, culturele instellingen en inwoners.

Door zowel fysiek als in wet- en regelgeving ruimte te bieden aan lokale initiatieven willen wij de binnensteden faciliteren in hun ontwikkeling. Ook al blijven wij als overheid kaders stellen, we willen belemmeringen voor passende initiatieven identificeren en wegnemen. Initiatieven zullen vaak klein beginnen, soms mislukken, maar uiteindelijk bepalend zijn en een eigen inkleuring geven aan de binnensteden en de Netwerkstad Twente als geheel. We zoeken structurele samenwerking met partners die de binnensteden mede vorm willen geven. Wij zorgen voor een openbare ruimte die uitnodigt voor verblijf en die initiatieven van ondernemers en particulieren ondersteunt. Op een aantal plekken in de bestaande steden is het nodig om aansprekende en noodzakelijke herstructureringsprojecten te starten. We houden in het vizier dat een binnenstad een banenmotor is en bijdraagt aan behoud en ontwikkeling van nieuwe banen.

Voorzieningen

Een juiste en volledige mix van voorzieningen draagt in belangrijke mate bij aan het imago van Twente in het algemeen en meer specifiek aan de functie van de binnensteden als ontmoetingsplek en plek waar geld wordt verdiend. Gezien de demografische ontwikkelingen staan de kwaliteit en kwantiteit van verschillende voorzieningen onder druk. Met het oog op het werkprogramma verkennen we op dit moment specifiek hoe de verschillende culturele voorzieningen elkaar nog meer kunnen versterken.

3.5 Binden van talent

Voor de economische ontwikkeling van Twente is voldoende, goed geschoold talent noodzakelijk. Er is dan ook behoefte aan een continue en groeiende stroom van talent. Met talent worden hoogopgeleiden bedoeld én vakmensen met een beroepsopleiding. De ambitie is om talent aan te trekken, op te leiden en blijvend te binden aan Twente. Het is daarbij niet alleen zaak de juiste opleidingen te bieden, maar vooral ook om het talent duurzaam te binden aan de regio. Om dit te bereiken, zijn goede en uitdagende banen nodig en een aantrekkelijk woon- en werkklimaat. Door uitvoering van de Human Capital Agenda wordt geïnvesteerd in het werven en opleiden van talent. Via de Innovatiesprong Twente wordt ingezet op het creëren van banen in de sector hightech systemen en materialen, en met de ontwikkeling van aantrekkelijke werklocaties zoals het gebied Kennispark en de Thales Campus wordt geïnvesteerd in een aantrekkelijk werkklimaat.

Talent aantrekken en vasthouden

De onderwijs- en onderzoeksinstituten in Netwerkstad Twente (zoals Universiteit Twente, Saxion, Artez en ROC van Twente) bieden uitstekend onderwijs. Dit trekt mensen uit Twente en ook veel mensen uit de rest van Nederland en de wereld aan. Twente kan zich onderscheiden met een excellente mix van service, (praktijk-)opleidingen en stimulerende maatregelen om talent te begeleiden. Als opleidingen, kennisinstituten en bedrijven dit weten te realiseren, creëert Twente een internationaal profiel waar internationale studenten en kenniswerkers op afkomen om zich te scholen in innovatief ondernemerschap.

Om de kenniswerkers met internationale ervaring beter aan ons te binden, ondersteunen we bijvoorbeeld het Expat Center Twente bij het WTC en de Technologie Kring Twente (TKT). De verschillende overheids-, onderwijs-, onderzoeks- en private partners werken in de Expat Desk samen om Twente aantrekkelijker te maken als vestigingsplaats voor internationale bedrijven, kennisinstellingen, de buitenlandse kenniswerkers (expats) en hun familieleden. Het ondersteunt de expats op allerlei manieren, van soepel verloop werkvergunning, scholen en sociaal activiteitenprogramma tot en met huisvesting en zorgt dat ze zich zo snel mogelijk thuis voelen in Twente.

Het merendeel van met name de hoogopgeleide afgestudeerden vertrekt na de studie uit Twente. Deze talenten willen wij vasthouden door het onderwijs en de arbeidsmarkt op alle niveaus beter op elkaar af te stemmen en door specifieke programma's om startup's te begeleiden en te ondersteunen. Hierdoor vergroten we de kans dat deze bedrijven hun innovaties kunnen omzetten naar toepassingen en productie. Dit leidt tot groei van de toegevoegde waarde van bedrijven en tot werkgelegenheid voor hoog- en laagopgeleiden. Bovendien neemt de diversiteit van de arbeidsmarkt toe, zowel qua grootte van bedrijven als in functies. Andere factoren die van belang zijn om het talent in Twente vast te houden, zijn hierboven al beschreven: leefkwaliteit, bereikbaarheid, goede werklocaties, carrièremogelijkheden, aantrekkelijke woonmilieus en levendige binnensteden.

Mensen willen het gevoel hebben deel te zijn van een vitale samenleving en daaraan mee te bouwen. Onze ambitie voor Twente 2040 laat zich daarom wellicht het beste afmeten aan de mate waarin we talent weten aan te trekken en vooral weten te behouden. Kortom, het gaat om:

- uitstekend onderwijs en een goede aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt;
- uitstekende begeleiding van (innovatieve) startup's;
- een innovatieve en dynamische arbeidsmarkt met carrièreperspectieven;
- uitstekende vestigingsvoorwaarden: goede voorzieningen, levendige binnensteden, recreatieve mogelijkheden en een divers woningaanbod;
- excellente samenwerking tussen ondernemers, overheid, onderwijs en onderzoeksinstituten.

4 Excellente overheid

Bedrijven en instellingen die overwegen om zich te vestigen in Twente willen we goed bedienen. Daartoe organiseren een excellente keten waarin bestuurlijke besluitvorming, acquisitie-inspanningen en backoffice op elkaar zijn afgestemd. Zo organiseren we meer slagkracht in de rol van de overheid als betrouwbare en professionele partner.

Organisatie van gezamenlijke acquisitie

Op basis van een scherpe profilering van werklocaties en kennis van de aanwezige bedrijvigheid kunnen we samen met partners als Kennispark Twente en Port of Twente gerichte en succesvolle bedrijfsacquisitie opzetten. De vijf Netwerkstad-gemeenten richten samen een digitaal acquisitieloket in waar alle vragen over bedrijfsvestiging worden verzameld en beantwoord. Hiervoor wordt optimaal gebruik gemaakt van digitale hulpmiddelen, in combinatie met de typisch Twentse persoonlijke benadering: iedere lead krijgt een eigen contactpersoon.

Excellente dienstverlening vanuit de back office

Wij leveren excellente dienstverlening vanuit de backoffice: de bestemmingsplannen voor bedrijventerreinen en kantorenlocaties zijn op orde en de vergunningsaanvragen verlopen soepel. We zorgen ervoor dat het beleid uitvoerbaar is en dienstbaar aan de doelstellingen van economische ontwikkeling en werkgelegenheid. We zorgen voor goede procedures binnen gemeenten en provincie om knelpunten op te lossen. Om dit alles organisatorisch mogelijk te maken, wordt verkend hoe de verschillende gemeentelijke afdelingen EZ binnen de Netwerkstad Twente intensief kunnen samenwerken, gebruikmakend van een gezamenlijke werkplek. Daaraan zullen ook de relevante eenheden van de provinciale ambtelijke organisatie actief deelnemen. Hierbij sluiten we aan bij de Digitale Stedenagenda.

Bestuurlijke samenwerking

Met de nieuwe werkwijze wordt voor een aantal bovenlokale dossiers een doorbraak in de bestuurlijke samenwerking bereikt. Daarbij staat het gezamenlijk belang centraal. Kern hiervan is dat één bestuurder een dossier coördineert namens verschillende gemeenten. Daarbij blijven de gemeenteraden van die gemeenten bevoegd en verantwoordelijk. De intergemeentelijke portefeuillehouder krijgt mandaat van vijf gemeenten met een door de colleges van B en W vastgestelde opdracht. In de opdracht worden het gezamenlijk belang, de concrete resultaten, verantwoordelijkheden en bevoegdheden vastgelegd. Binnen het mandaat van de opdracht legt de intergemeentelijke portefeuillehouder verantwoording af aan zijn opdrachtgevers: de colleges van B en W, bijvoorbeeld via een overleg met de portefeuillehouders op dat dossier. Omdat het om een mandaat gaat, blijven de colleges van B en W verantwoordelijk.

De eerste intergemeentelijke portefeuille die hiervoor in aanmerking komt, is de gezamenlijke programmering van woningbouw, kantoren en bedrijventerreinen. Na de raadsverkiezingen in 2014 kunnen de gemeenteraden in het coalitie- of raadsakkoord de onderwerpen opnemen waarbij (voor vier jaar) op deze wijze wordt samengewerkt.

Bovenlokale samenwerking door de Netwerkstad-gemeenten raakt vanzelfsprekend ook aan de belangen van de provincie Overijssel en aan de belangen van partners zoals de regio Twente, andere gemeenten, ondernemers en onderzoeks- en onderwijsinstellingen. De opdracht voor de intergemeentelijk portefeuillehouder wordt daarom opgesteld in overleg met betrokken partners. Hiermee worden de verschillende belangen verbonden. Bovendien biedt dit de mogelijkheid voor andere overheden om ook mandaat te verlenen, waardoor de werkwijze niet beperkt hoeft te blijven tot de Netwerkstad-gemeenten.

Excellente overheid betekent gezamenlijk excelleren

Hoewel deze samenwerking primair neerslaat in Twente en daarmee een Twentse aangelegenheid

lijkt, is duidelijk dat de provincie Overijssel een onmisbare schakel is in het geheel. De provincie heeft een belangrijke rol als stimulator, (investerings-)partner en, waar nodig, regisseur. In het bijzonder biedt de provincie een podium voor het aangaan van vitale coalities met maatschappelijke en private partners die bijdragen aan het toekomstperspectief van de Netwerkstad Twente. In haar partnerschap met de Netwerkstad Twente focust de provincie op de gezamenlijk gemaakte keuzes. Het gezamenlijk programmeren in Netwerkstadverband is een belangrijke succesfactor én randvoorwaarde voor het toekomstperspectief. Niet voor niets wordt de gezamenlijke programmering van woningbouw, kantoren en bedrijventerreinen de eerste intergemeentelijke portefeuille waaraan wordt gewerkt. De provincie werkt hier vanuit haar eigenstandige verantwoordelijkheid op het gebied van regie in het ruimtelijk-economisch domein aan mee.

Daarnaast worden potentiële initiatieven getoetst aan de provinciale Omgevingsvisie en -verordening. Deze Omgevingsvisie gaat uit van voorkantsturing, vooroverleg en laag geplaatste verantwoordelijkheden, zodat op voorhand duidelijkheid is wat mogelijk is en wat niet. Door hierin maximale samenwerking te zoeken, neemt de slagkracht in Twente toe.

5 Naar een investerings- en werkprogramma

Het investerings- en werkprogramma is de vertaling van het ontwikkelingsperspectief naar concrete projecten, acties, (samenwerkings-)afspraken en inspanningsverplichtingen voor de korte termijn (tot 2015) en de (middel-)lange termijn (tot 2018). Dit ontwikkelingsperspectief en het investerings- en werkprogramma vormen tezamen de Ontwikkelagenda Netwerkstad Twente. In het ontwikkelingsperspectief zijn op diverse plekken al concrete acties opgenomen om de brug naar het investerings- en werkprogramma te slaan.

De visie geeft met heldere ruimtelijke kaders duidelijkheid over welke ontwikkeling het best past en is daarmee een open uitnodiging aan partners die ruimte zoeken voor initiatieven. Het investerings- en werkprogramma geeft focus aan de acties en projecten die als eerste in gang worden gezet om de ambitie voor 2040 te realiseren. De toegevoegde waarde van het werkprogramma zit vooral in de samenhang, de synergie en het vliegwieleffect voor andere initiatieven die bijdragen aan de doelen van het Twentehuis.

Provinciale taken en verantwoordelijkheden

De provinciale beleidsambities richten zich primair op de regionale economie en het vestigingsklimaat, op gevarieerde woonmilieus, hoogwaardige voorzieningen en bereikbaarheid. Inzet is een kwalitatief hoogwaardige en bereikbare Netwerkstad Twente met een onderscheidend profiel en een aantrekkelijk vestigingsklimaat als motor voor wonen, werken en leven. De provincie focust zich op thema's in de samenwerking die het meest effect sorteren voor de ontwikkeling van de Netwerkstad en waarbij de provinciale bijdrage het best rendeert. Geen verdelende rechtvaardigheid, maar scherpe keuzes voor projecten in de Netwerkstad die een vliegwiel zijn voor de ontwikkeling van heel Twente. Dit toekomstperspectief stelt de kaders waarbinnen het werkprogramma wordt ingekleurd.

Keuze voor projecten

De bestaande provinciale en gemeentelijke programma's en projecten worden beoordeeld op hun relatie met deze Ontwikkelagenda en desgewenst opgenomen in het werkprogramma. Daarnaast worden in het licht van de Ontwikkelagenda en de hierin geformuleerde uitgangspunten, nieuwe activiteiten en afspraken opgenomen voor de (middel)lange termijn. Per project wordt aangegeven wat het beoogde resultaat, de planning/fasering en de betekenis voor de doelen van het Twentehuis zijn. Ook wordt in het werkprogramma gedefinieerd welke instrumenten de overheden gaan inzetten, binnen welke termijn en welke financieringsopties er zijn.

In het licht van de nieuwe, uitnodigende en faciliterende rol van de overheid en de beoogde samenwerking in partnerschap, wordt daarbij gekeken naar de investeringsbereidheid van marktpartijen en andere stakeholders. Het voornemen is om het werkprogramma in november 2013 voor te leggen aan de gemeenteraden en Provinciale Staten.

In het werkprogramma ligt het accent op projecten die het ruimtelijke kader versterken en voldoen aan de onderstaande criteria. Projecten moeten:

- o bijdragen aan pijlers Twentehuis;
- o toegevoegde waarde leveren in regionaal verband;
- o het accent leggen op transformatie/kwaliteitsverbetering in bestaand stedelijk gebied (als motor van dynamische groei en brandpunten van cultuur);
- o inzetten op dynamiek rondom de economische zwaartepunten (innovatiedriehoek, XL business park, Twentekanalen als logistieke hotspots), stations, stadsassen, binnensteden;
- o bijdragen aan de sociaaleconomische ontwikkeling van de Twentse bevolking ('wij zijn Twente');
- o passen binnen het ruimtelijk kader van dit ontwikkelingsperspectief :

- sterke samenhang tussen de (onder)delen van Netwerkstad Twente: infrastructuur, landschap, samenspel stedelijk en landelijk gebied, economische interactie in Europa en met Randstad/havens, onderscheidende eigen identiteit en profilering per stad;
- optimale externe bereikbaarheid in alle windrichtingen en met alle modaliteiten;
- borging van de groene omgeving en tussengebieden van het bestaand stedelijk gebied.